

PROGRAM NÁVRATU A REINTEGRÁCIE OBCHODOVANÝCH OSÔB

Dokážete rozoznať obeť obchodovania medzi ľuďmi s ktorými prichádzate vo svojej práci do kontaktu?

IOM • OIM

Telefón: 00421/2/5249 0511
Email: bratislavatrafficking@iom.int
www.iom.sk

ÚVOD O PROGRAME

Ako sociálny pracovník, zamestnanec zahraničných zastupiteľstiev, pracovník neziskových organizácií a zdravotníckych zariadení, môžete rozpoznať obeť obchodovania s ľuďmi a zmeniť jej budúcnosť.

Cieľom Programu návratu a reintegrácie obchodovaných osôb, ktorý realizuje IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, je poskytnúť bezpečný návrat a reintegračnú pomoc obetiam trestného činu obchodovania s ľuďmi. Služby programu podávajú ľuďom, ktorí prežili a prežívajú hlbokú traumú obchodovania, pomocnú ruku pri ich návrate do života.

Aj keď je vo svete podľa štatistik obchodovaných 700 000 až 2 000 000 osôb ročne, napriek obrovskému úsiliu mnohých vládnych i mimovládnych organizácií dokážeme identifikovať a pomôcť len zlomku z nich. Preto je dôležité, aby ľudia pracujúci v rôznych inštitúciách, od zahraničných zastupiteľstiev až po pomáhajúce organizácie, boli o problematike obchodovania s ľuďmi informovaní a boli pripravení pomôcť pri identifikácii a asistencii obchodovaným osobám.

Preto sa na vás obraciam s výzvou na pomoc a s informáciami o tom, ako ju môžete efektívne a bezpečným spôsobom poskytnúť. Tento materiál vám pomôže zistiť, či sa človek, ktorý vás kontaktuje, nachádza v situácii obchodovania, priblíži vám niekoľko základných pravidiel, ako sa správať v kontakte a rozhovore s takouto osobou a predstaví vám základné možnosti a prvé kroky pri pomoci tejto osobe.

ČO JE TO OBCHODOVANIE S ĽUĎMI?

Obchodovanie s ľuďmi je verbovanie, preprava, odovzdanie, prechovávanie alebo prevzatie ľudí pod hrozbou alebo použitím násilia, donucovania, únosu, podvodu, lsti, s cieľom vykorisťovania. Vykorisťovanie zahŕňa vykorisťovanie prostitúcie iných alebo iné formy sexuálneho vykorisťovania, nútenú prácu alebo služby, otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu, nevoľníctvo alebo odoberanie orgánov.*

Obchodovanie s ľuďmi je trestný čin, pri ktorom sa človek stáva obeťou dobrovoľného alebo nedobrovoľného presunu na iné miesto, najčastejšie do iného štátu, kde je zneužívaný na rôzne druhy nútenej práce s cieľom ekonomického zisku.

Na získanie osoby obchodníci často využívajú podvod a klamstvo a po príchode do krajiny násilím, zastrášaním alebo vydieraním nútia osobu vykonávať rôzne druhy „práce“. Účely obchodovania s ľuďmi sú rôzne. Môže ísť o nútenú prostitúciu, prácu v domácnosti či nelegálnej továrni, žobranie alebo nelegálny pouličný predaj (napr. drog) či odstránenie a následný predaj orgánov.

Obchodované osoby žijú v hrozných podmienkach, mnohokrát sú väznené, vydierané alebo týrané, pracujú zadarmo alebo za minimálnu mzdu. Tieto spôsoby vysoko organizovaného zneužívania ľudí sú často označované ako „novodobé otroctvo“.

*MEDZINÁRODNE PLATNÁ DEFINÍCIA OBCHODOVANIA S ĽUĎMI PODĽA PROTOKOLU OSN O PREVENCIU, POTLÁČANÍ A TRESTANÍ OBCHODOVANIA S ĽUĎMI, OSOBITNE ŽENAMI A DEŤMI, DOPLŇUJÚCI DOHOVOR OSN PROTI NADNÁRODNÉMU ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU

IDENTIFIKÁCIA OBCHODOVANÝCH OSÔB

Máte podozrenie, že osoba, ktorá vás kontaktovala, je obeťou obchodovania s ľuďmi? Ak sa na vás obrátia osoby v núdzi, skúste počas rozhovoru citlivo sledovať, či sa neobjavia niektoré z nasledujúcich varovných indikátorov. Môžu upozorňovať na to, že osoba mohla byť obchodovaná:

Pôsobí, akoby bola niekým kontrolovaná, vyvoláva dojem, akoby ju niekto neustále pozoroval.

Prejavuje emocionálny nepokoj, rozrušenie spojené s ďalšími prejavmi ako depresia, úzkosť, prejavy traumatického stavu, samovražedné tendencie.

Prejavuje podriadenosť a strach v prítomnosti ďalších osôb.

Nemá prístup k svojim osobným dokladom a k cestovným dokladom.

Nemá prístup k vlastným peniazom alebo jej financie niekto kontroluje.

Nie je schopná slobodne zmeniť bydlisko alebo prácu, či vôbec z práce odísť a pracuje nad rámec pracovnej doby.

Žije s väčším počtom rôznych ľudí v malom, stiesnenom priestore a nemá žiadne súkromie

Akékoľvek kontakty s rodinou, priateľmi, verejnosťou sú neustále pod dohľadom a kontrolované.

Má zhoršený celkový zdravotný stav spôsobený zlými životnými podmienkami, napr. má známky fyzických zranení, trpí neliečenými infekčnými alebo pohlavne prenosnými chorobami.

Je zapojená do prostitúcie, práce v sex biznise, alebo je sexuálne zneužívaná v striptízových kluboch, masážnych salónoch, pornografii

Opakovane mení verzie svojho príbehu, pôsobí zmätene, jej odpovede na vaše otázky si odporujú, udalosti, ktoré popisuje, pôsobia chaoticky.

ROZHOVOR S OBCHODOVANOU OSOBOU

Počas prvého kontaktu s obchodovanou osobou kladte dôraz na jej bezpečnosť, rešpektujte jej rozhodnutia, zachovávajte diskretnosť a snažte sa vyhýbať otázkam, ktoré by ju mohli necitlivo konfrontovať s udalosťami z jej života, aby ste sa vyhlili jej opätovnej traumatizácii.

Pri rozhovore s obchodovanou osobou majte na pamäti

Zaoberajte sa každou obchodovanou osobou tak akoby bola neustále v ohrození, kým nemáte jasný dôkaz, že tomu tak nie je.

Zistite, akú pomoc alebo informácie potrebuje, v akej je situácii, či jej nehrozí bezprostredné nebezpečenstvo.

Je dôležité, aby rozhovor prebiehal v bezpečnom a dôvernom prostredí. Ak je potenciálna obeť v sprievode inej osoby, ktorá sa vydáva za jej partnera a javí sa, že má nad obeťou kontrolu, pokúste sa ich rozdeliť a viesť rozhovor v samostatnej miestnosti.

V rámci možností sa pokúste zabezpečiť tmočníka, ktorý ovláda rodný jazyk obete, alebo pozná kultúru krajiny obete.

Nesnažte sa získať informácie, ktoré nepotrebujete na to, aby ste vedeli poskytnúť bezprostrednú pomoc. Neotvárajte témy, ktoré patria odborníkom v oblasti psychológie a psychoterapie.

Informujte ju otvorene, aké sú vaše možnosti a pozícia a čo jej môžete ponúknuť, aby ste v nej nezbudili falošné nádeje.

Poskytnite osobe užitočné informácie, navrhnite možnosť pomoci zo strany Programu návratu a reintegrácie IOM.

Ak si to osoba vyžiada, môžete priamo kontaktovať IOM. Finálne rozhodnutie však závisí od jej slobodnej vôle, ktorá musí byť rešpektovaná.

Nasledujúce okruhy otázok vám môžu pomôcť pri identifikácii obetí obchodovania s ľuďmi

Ste, alebo ste boli zadržovaná/ý, väznená/ý proti svojej vôli?

Môžete si slobodne zvoliť, kde pracujete a koľko pracujete?

Boli ste niekedy nútená/ý alebo zastrašovaná/ý, aby ste spravili niečo proti svojej vôli?

Boli proti Vám alebo Vašej rodine použité hrozby, aby ste neodišli s práce?

Vykonávate/vykonávali ste takú prácu, ktorá vám bola prisľúbená pred príchodom?

Boli ste zneužívaná/ý, bitá/ý svojim zamestnávateľom?

Máte svoj pas a osobné doklady? Boli Vám niekedy odobrané?

V akých podmienkach ste ubytovaná/ý a ako sa stravujete?

Žiadal Vás niekto po príchode do krajiny, aby ste mu splácali dlh, zaplatili dlžobu?

Sú priestory, v ktorých sa nachádzate/ nachádzali ste sa, uzamknuté a/alebo kontrolované?

Koľko hodín denne a dní týždenne pracujete?

Môžete prísť a odísť, keď potrebujete?

Hrozí Vám nebezpečenstvo zo strany obchodníkov/zamestnávateľa/klientov?

Kontaktovali ste už nejakú organizáciu, osobu so žiadosťou o pomoc?

Aké sú Vaše pracovné podmienky?

Obchodované osoby v mnohých prípadoch nechcú požiadať o asistenciu alebo odmietajú priznať, že sa stali obeťou obchodu s ľuďmi pretože:

Majú pocity hanby, viny, izolovanosti, bezvýchodiskovosti riešenia svojej životnej situácie, nedôvery voči okoliu.

Ženy sa často zdráhajú vyhľadať pomoc v prípadoch, keď boli sexuálneho zneužívanej a bolo na nich páchané násilie.

Majú sklon k sebaobviňovaniu v dôsledku prežitej traumy a poníženia v situácii obchodovania.

Neuvedomujú si, že je na nich páchané násilie. Násilie a nadradenosť mužov k ženám môžu totiž byť v niektorých kultúrach a prostrediach tolerované.

Majú strach z pomsty, prenasledovania „obchodníkmi“, môžu sa cítiť ohrozené systémom, o ktorom sú presvedčené, že ich chce potrestať za prekročenie hraníc.

Osoby patria k národnostnej menšine a preto môžu byť vyčlenené z väčšinovej spoločnosti a sociálne znevýhodnené.

Majú nedostatok informácií o svojich právach, o novej pomoci, ochrane a podpore

Ženy sa často obávajú reakcie rodinných príslušníkov na to, že pracovali ako prostitútky.

Majú strach z návratu domov, pretože tí, ktorí ich predali a zneužívali, môžu byť súčasťou úzkej komunity, z ktorej pochádzajú.

Muži pociťujú problém priznať si, že sa stali obchodovanými osobami.

NIE JE DÔLEŽITÉ ZÍSKAŤ ODPOVEDE NA VŠETKY UVEDENÉ OTÁZKY. OBEŤ OBCHODOVANIA SA MÔŽU NACHÁDZAŤ V RÔZNYCH ŽIVOTNÝCH SITUÁCIÁCH, PRETO ZVÁŽTE, KTORÉ Z OTÁZOK SÚ VHDNÉ V KONKRÉTNOM PRÍPADE.

OBCHODOVANÁ OSOBA MÁ PRÁVO SLOBODNE SA POHYBOVAŤ, ROZHODNÚŤ SA, ČI BUDE SVEDČIŤ, PRÁVO NA OCHRANU SÚKROMIA A SVOJEJ IDENTITY, MÁ PRÁVO NA SLOBODU A OSOBNÚ BEZPEČNOSŤ.

ASISTENCIA V RÁMCI PROGRAMU NÁVRATU OBCHODOVANÝCH OSÔB

V rámci nášho programu môžeme zabezpečiť všetky služby potrebné pre bezpečný návrat obchodovanej osoby domov.

Bezpečný návrat domov

- zabezpečenie cestovných lístkov
- zabezpečenie cestovných dokladov a/alebo tranzitných víz
- konzultácie v súvislosti s prípravou na cestu a návrat domov
- sprievod na miesto odchodu (vrátane sprievodu dospelou osobou v prípade maloletej osoby)
- vyzdvihnutie a sprievod z miesta príchodu na Slovensku

PRI POSKYTOVANÍ POMOCI A KOMUNIKÁCIÍ DODRŽIAVAME ANONYMITU KLIANTA A REŠPEKTUJEME ZACHOVÁVANIE SÚKROMIA A OCHRANY OSOBNÝCH ÚDAJOV. POSKYTOVANIE POMOCI OPIERAME O INFORMOVANÝ SÚHLAS KLIANTA, TZN. KLIANTA INFORMUJEME O VŠETKÝCH MOŽNOSTIACH, KTORÉ MÔŽEME PONÚKNUŤ, NIKDY VŠAK NEKONÁME BEZ JEHO SÚHLASU.

TYPY POMOCI V RÁMCI PROGRAMU REINTEGRÁCIE OBCHODOVANÝCH OSÔB

Bezprostredne po návrate obeť na Slovensko ponúka Program rôzne typy reintegračnej pomoci, ktoré budú klientovi Programu poskytnuté na základe individuálneho reintegračného plánu. Pri jeho vytváraní je prvoradá spoluúčasť klienta na rozhodovaní o plánovaní krokov asistencie. Obchodovaným osobám po návrate môžeme v prípade záujmu zabezpečiť nasledovné druhy pomoci:

Reintegračná pomoc

Zdravotná pomoc

Všeobecné zhodnotenie zdravotného stavu, gynekologické vyšetrenie, testy na HIV a iné sexuálne prenosné choroby vrátane liečby a pod.

Vzdelanie a rekvalifikácia

Poskytovanie krátkodobých, odborných kurzov, podpora pri hľadaní zamestnania.

Psychologické poradenstvo

Psychologické a psychiatrické vyšetrenie, dlhodobá individuálna terapeutická starostlivosť.

Právne poradenstvo

Vypracovanie právnej analýzy prípadu.

Sociálne poradenstvo

Asistencia pri kontaktoch s úradmi, vybavenie dokladov a poistenia, pomoc pri orientácii v sociálnom systéme.

Finančný príspevok

Poskytnutie finančného príspevku na pokrytie konkrétnych (základných) životných potrieb

Dočasné ubytovanie a strava

Zaplatenie časovo obmedzeného pobytu v azylovom ubytovaní, krízovom centre a pod.

AKTIVITY IOM V OBLASTI BOJA PROTI OBCHODOVANIU S ĽUĎMI

Aktivity IOM v boji proti obchodovaniu s ľuďmi vychádzajú z definície obchodovania ako procesu vykorisťovania, ktorý sa začína náborom v mieste pôvodu a pokračuje v tranzitných a cieľových krajinách. S cieľom zabrániť obchodovaniu s ľuďmi v každom bode tohto procesu, vykonáva IOM mnoho aktivít smerom k prevencii obchodovania, predovšetkým v krajinách pôvodu, ako aj aktivít na pomoc a ochranu obetí.

Ochrana

IOM v spolupráci s mimovládnyimi, vládnyimi a medzinárodnými organizáciami poskytuje chránené ubytovanie a pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi alebo odkazuje obeť na služby, ktoré poskytujú MVO alebo štátne inštitúcie.

Poradenstvo

V rámci svojich programov poskytuje IOM obetiam právne, sociálne a zdravotné poradenstvo.

Návrat a reintegrácia

IOM ponúka obetiam obchodovania s ľuďmi pomoc pri ich návrate a reintegrácii. Pomoc pri návrate domov a reintegrácii je prispôsobená individuálnej situácii osoby a vychádza z možností a rozsahu programu v konkrétnej krajine. Pomoc pri reintegrácii môže zahŕňať psychologické poradenstvo, poskytnutie dočasného ubytovania, vzdelávacie kurzy, lekársku pomoc, atď.

Programy šírenia informácií

IOM v spolupráci so štátnymi inštitúciami a mimovládnyimi organizáciami organizuje v krajinách pôvodu informačné kampane s cieľom objasniť potenciálnym migrantom riziká ilegálnej migrácie a obchodovania s ľuďmi.

Budovanie kapacít

IOM realizuje projekty budovania kapacít vládnych a iných inštitúcií v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi.

Výskum

IOM realizuje výskumy zamerané na problematiku obchodovania s ľuďmi s cieľom zvýšiť informovanosť a povedomie verejnosti o probléme a poskytnúť vládam a iným činiteľom informácie potrebné na vytvorenie rôznych foriem intervencie.

Semináre a tvorba stratégií

IOM organizuje semináre a informačné stretnutia s cieľom zvýšiť informovanosť rôznych partnerov o probléme obchodovania s ľuďmi, rozširuje výsledky výskumu, koordinuje/harmonizuje stratégie a opatrenia a vytvára formálne a neformálne siete osôb, ktoré sú za riešenie problému zodpovedné.

AKO NÁS MÔŽETE KONTAKTOVAŤ

+421/2/5249 0511

Ak máte podozrenie, že osoba, ktorá vás kontaktovala, mohla byť obchodovaná a potrebujete sa poradiť ako v danom prípade postupovať, zavolajte, prosím, na telefonickú linku Programu návratu a reintegrácie: **+421/2/5249 0511**. Budeme sa snažiť pomôcť vám pri identifikácii obchodovanej osoby, rozhovore s ňou a poskytneme vám kontakty na organizácie, ktoré môžu poskytnúť bezprostrednú asistenciu v zahraničí.

bratislavatrafficking@iom.int.

Napište prostredníctvom emailovej adresy **bratislavatrafficking@iom.int.** Poskytnite tento kontakt tiež priamo obchodovanej osobe, pokiaľ prejaví záujem o pomoc. Program jej môže zabezpečiť vyššie uvedené typy pomoci spojené s bezpečným návratom a jej reintegráciou do spoločnosti.

www.bezpecnecestovanie.sk

Ak potrebujete nájsť kontakty na pomáhajúce organizácie v zahraničí, môžete tiež navštíviť webovú stránku **www.bezpecnecestovanie.sk**